

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 1447/03

בפני :

כבוד המשנה לנשיא א' מצא
כבוד השופט א' א' לוי
כבוד השופטת מ' נאור

העותרים :

1. פנים - להתחדשות יהודית בישראל
2. מית"ר – מכללה ליהדות כתרבות
3. התנועה ליהדות מתקדמת
4. התנועה המסורתית
5. אלול – אלו ואלו
6. בינה – המרכז לזהות יהודית
7. בית דניאל – המרכז ליהדות מתקדמת בתל אביב
8. המדרשה באורנים
9. מליץ – מכונים לחינוך יהודי ציוני
10. מעגל טוב – מדרשה
11. עלמא – מכללה עברית
12. קהילה – לתיקון חברתי ותרבותי בישראל
13. קולות בנגב
14. שיטים – מכון החגים הקיבוצי
15. מכון שכטר ללימודי היהודית

נגד

המשיבים :

1. שרת החינוך
2. היועץ המשפטי לממשלה

עתירה למתן צו החלטי

כ"ו באלול התשס"ג (23.09.03)

תאריך הישיבה :

עו"ד אורי רגב ; עו"ד שרון טל ; עו"ד דן עברון

בשם העותרים :

עו"ד אמנון דה-הרטוד

בשם המשיבים :

פסק-דין

השופטת מ' נאור:

1. עניינה של העתירה – המבחנים לחלוקת כספי תמיכות של משרד החינוך למוסדות ציבור בעבור "שיעורי תורה ותרבות יהודית שלא במסגרת לימודים פורמלית" ו"מפעלי תרבות יהודית" כפי שפורסמו ביום 21.11.2002 (י"פ התשס"ג, בע' 574). לטענת העותרים אין במבחנים האמורים הכרה בערכו של פלורליזם יהודי דתי וחילוני, בניגוד לעקרונות שנקבעו בבית משפט זה, כל זאת בעוד הפעילות החרדית נתמכת ב"נדיבות חסרת גבולות". המבחנים מבטלים, על פי הטענה, ללא הצדקה, תחומי פעילות שלמים של המגזרים הלא אורתודוכסים שנתמכו בעבר, והם פוגעים אנושות בעקרון השוויון המהותי. עוד נטען כי המבחנים קובעים תנאי סף של גודל ופריסה בלתי סבירים שלא ניתן לעמוד בהם.

2. שאלת מבחני התמיכה בפעילות יהודית לא אורתודוכסית אינה יורדת מסדר יומו של בית משפט זה כבר שנים אחדות. בתחילה ניתנה התמיכה במסגרת משרד הדתות ומשרד החינוך גם יחד. התנועה המסורתית הגישה עתירה נגד משרד הדתות בענין מבחני התמיכה של משרד זה: בג"צ 1438/98 התנועה המסורתית נ' השר לענייני דתות, פ"ד נג (5) 337. בית המשפט קבע כי משרד הדתות פגע בעקרון השוויון. עוד עמד בית המשפט, מפי השופט זמיר, על חשיבות הפלורליזם כשיקול "ענייני וחיובי":

"מדינת ישראל היא, כפי שגם נקבע בחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו ובחוק-יסוד: חופש העיסוק, מדינה יהודית ודמוקרטית. ההיבט היהודי של המדינה בא לידי ביטוי, בעניין הנדון, במתן תמיכה לתרבות תורנית. אולם, לא בהכרח תרבות תורנית העשויה כולה בדפוס אחד. התרבות התורנית עשויה, הלכה למעשה, גוונים וגוני גוונים. המדינה נדרשת לאפשר ביטוי לאלה ואף לאלה. כך נדרש מן המדינה לא רק בשל עקרון השוויון; כך נדרש ממנה גם בשל תפיסת הפלורליזם. הפלורליזם הוא היבט של הדמוקרטיה, וישראל היא מדינה יהודית שהיא גם מדינה דמוקרטית.

על יסוד כל אלה, התנועה המסורתית הייתה זכאית, כטענתה, לקבל תמיכה ממשרד הדתות מתוך הכספים שהוקצו בחוק התקציב השנתי לתמיכה בארגונים ארציים של תרבות תורנית וחרדית." (שם, בע' 377 ד)

3. מבחינת הסעד האופרטיבי נקבע באותה עתירה כי התנועה המסורתית תקבל בעבור שנת 1997 את אותו הסכום שקיבלה בגין תרבות תורנית וחרדית בשנת 1996 וכן תקבל את אותו הסכום גם בעבור שנת 1998, וזאת מתקציב המשרד לשנים 1999 או 2000, וכי כך ייעשה גם לגבי שנת 1999 אם לא שונו הקריטריונים. עוד נקבע כי בשל כך שהמבחנים שנקבעו הם בלתי שוויוניים וגם בלתי חוקיים חייב משרד הדתות לשנות את המבחנים בהתייעצות עם היועץ המשפטי לממשלה. פסק הדין בבג"צ 1438/98 ניתן ב-7.10.1999.

4. עד שנת 1998 נתמך נושא התרבות היהודית, כאמור, הן על ידי המשרד לענייני דתות והן על ידי משרד החינוך; גופים שונים וביניהם גופים דוגמת העותרים, שעסקו בתרבות היהודית פלורליסטית קיבלו תמיכה משני המשרדים.

5. בשנת 1998, בעקבות פסק הדין שניתן בבג"צ 7142/97, 7378 מועצת תנועות-הנוער בישראל ואח' נ' שר החינוך, התרבות והספורט ואח', פ"ד נב (3) 433, הוחל, בהנחיית היועץ המשפטי לממשלה, תהליך לאיחוד מבחני התמיכה. בשנה זו עבר נושא התרבות היהודית לטיפולו הבלעדי של משרד החינוך, ובוטלו המבחנים המקבילים במשרד הדתות. באותה עת היו קיימות מספר תקנות תמיכה שעסקו בתרבות יהודית, חלקן יועדו לסקטור החרדי, חלקן לסקטור התורני-ציוני וחלקן כלליות. בשנת 2000 ו-2001 הוספו על ידי משרד החינוך מבחני תמיכה שהוגדרו כמיועדים לסקטור החילוני ולסקטור הפלורליסטי. גופים שונים, הכוללים מוסדות ציבור דוגמת העותרים נתמכו על ידי משרד החינוך הן במסגרת תקנות התמיכה שנועדו לסקטור ה"תורני-ציוני" והן במסגרת תקנות התמיכה שנועדו לסקטור החילוני-פלורליסטי. לדעת היועץ המשפטי לממשלה הפרדת התמיכה בפעילויות תרבות יהודית לתקנות תקציביות שונות לפי אידיאולוגיה, פגעה בעיקרון השוויון, ולכן סבר, כי יש לאחד את התקנות למסגרת אחת מתוכה יתמכו כל מוסדות הציבור העוסקים בתרבות יהודית על גווניהם – באופן שוויוני. בעקבות עמדת היועץ המשפטי לממשלה (עליה הוצהר גם בפני בית משפט זה) בוטלו, לקראת שנת התקציב 2002, מבחני התמיכות ה"סקטוריאליים" והוחלט על גיבושם של מבחני תמיכה חדשים ואחידים, שיחולו על התרבות היהודית על גווניה, אם כי נותרו מספר תקנות תמיכה נוספות שגם במסגרתן יכולים מוסדות הציבור העוסקים בתרבות יהודית לקבל תמיכה. העותרים, ולא נעמוד על פרטי הדברים, החליטו לא לעתור בשנת 2001 והמתינו לשנת 2002. העותרים מספרים בעתירתם על אשר ארע בתחילת שנת 2002: בהצעת חוק התקציב לשנה זו נכללה הצעה לקבוע סכום כולל של 84 מליון ש"ח לשם תמיכה בארגונים העוסקים בתרבות יהודית. ואולם, ערב

אישור התקציב בכנסת ב-6.2.2002 "הועברו" לתוכנית "פעילות תרבות לחרדים" מרבית הכספים (71 מתוך 84 מליון השקלים). מלבד זאת עלה גם חלקה של התכנית "תרבות תורנית-ציונית" ל-23 מליון ש"ח. העותרים פנו שוב לבית משפט זה בעתירה (בג"צ 1804/02) וטענו כי הייחוד הסקטוריאלי שנקבע מראש בחוק התקציב החזיר על כנו את שיטת "הכספים הייחודיים". בעקבות העתירה, כך מספרים העותרים בעתירתם, פורסמה באוגוסט 2002 טיוטת המבחנים נשוא הדיון שבפנינו להערות הציבור. העותרים הגישו למשרד החינוך רשימה מפורטת של הערות לענין מבחנים אלו ולאחר פרסומם הרשמי של המבחנים נמחקה העתירה בבג"צ 1804/02. בית משפט זה קבע בפסק הדין מיום 29.12.2002:

"במרכז העתירה עמד הצורך להכין קריטריונים חדשים. לאחר זמן ניכר – הרבה מעבר לסביר – הוכנו קריטריונים חדשים. לדעת העותרים, קריטריונים אלה אינם ראויים. בנסיבות אלה, מן הראוי הוא להגיש עתירה חדשה, שתתקוף את הקריטריונים הללו (שזהותם כלל אינה ידועה לנו).

רשמנו לפנינו הצהרת ב"כ המשיב, כי הכספים שטרם חולקו, יחולקו לפי קריטריונים חדשים אלה. מי שקיבל שלא על פי הקריטריונים, הדבר יילקח בחשבון. אשר לאי הסדרים שהתגלו, הם בחקירה משמעתית.

צו הביניים [שניתן בעתירה האמורה – מ"נ] ישאר בעינו לענין 3 מיליון ₪ תוך 30 יום, כדי לאפשר לעותרים להגיש עתירה חדשה.

העתירה נדחת.

6. רשם בית משפט זה נתן לעותרים אורכה להגשת עתירה חדשה עד 28.2.2003. ביני לביני פורסמה בעיתונות ב-26.1.2003 הודעת משרד החינוך המזמין את הציבור להגיש עד 16.2.2003 בקשות לקבלת תמיכה לשנת התקציב 2003, על יסוד אותם מבחנים שנקבעו לשנת 2002 – המבחנים נשוא עתירה זו.

7. וכך הגענו עד הלום, אל העתירה שלפנינו.

8. עמדתי על הרקע לעתירה. איני רואה עם זאת צורך לעמוד על פרטי הדיונים הרבים שהתקיימו בה. בקצרה אציין כי במהלך הדיון בעתירה הורינו על קבלת נתונים,

והמשיבים הגישו נתונים בדבר פירוט השינויים שחלו בהקצבות על פי המבחנים נשוא העתירה, תוך פירוט הסכומים שקיבלו הגופים השונים לפני השינוי ולאחריה. הנתונים נמסרו לפי שנים. בעיקרי הטיעון מטעמם מסתמכים העותרים על נתוני המשיבים כדי להראות כי אחוז התמיכה בתרבות יהודית לעמותות חילוניות ופלורליסטיות ירד בשנת 2003 ל-0.5% בלבד, ולעומת זאת אחוז התמיכה בתרבות יהודית לעמותות חרדיות ותורניות עמד בשנת 2003 על 99.5%. העותרים מסכמים את מערכת התמיכה לשנים 2001 – 2003 בטבלה הבאה:

2003		2002		2001		הסקטור
אחוז מסה"כ תקציב לאותה שנה	סה"כ תמיכות לסקטור ב-2003 בש"ח	אחוז מסה"כ תקציב לאותה שנה	סה"כ תמיכות לסקטור ב-2002 בש"ח	אחוז מסה"כ תקציב לאותה שנה	סה"כ תמיכות לסקטור ב-2001 בש"ח	
0.5%	217,637	1.3%	711,335	4.4%	4,133,227	עמותות חילוניות ופלורליסטיות
68%	30,640,777	76.1%	40,421,936	68.9%	64,101,073	עמותות חרדיות
31.5%	14,285,218	22.6%	11,997,055	26.6%	24,773,724	עמותות תורניות
100.0%	45,143,631 ₪	100.0%	53,130,326 ₪	100.0%	93,008,024 ₪	סה"כ

לא שמענו טענה מפי המשיבים שהטבלה אינה מסכמת כראוי את הנתונים שהובאו על ידם.

9. לגבי שנת 2002 עוכבה חלוקה של 3 מליון ש"ח (החלטת השופט גרוניס מיום 12.2.2003); לגבי שנת 2003 עוכב סכום של 5 מליון ש"ח (החלטת הרכב מיום 27.4.2003); לגבי 2004 נרשמה הצהרת ב"כ המדינה כי המדינה תקיים את פסק הדין אם יזכו בו העותרים ולא יהיה קושי תקציבי, על כן לא תוקן צו הביניים (החלטת הרכב מיום 25.12.2003).

ד"ן

10. העתירות מלאות בפרטי פרטים. ארכז את הדיון לפי נושאים הטעונים הכרעה, כפי שהשכילו הצדדים לעשות במסגרת עיקרי הטיעון מטעמם.

תחומי פעילות שנתמכו בעבר שאינם מופיעים עוד במבחני התמיכה

11. העותרים קובלים על כך שעניינים שנתמכו בעבר אינם נתמכים עוד לפי המבחנים שפורסמו.

לעניין תמיכות שהופסקו כליל יש להבחין בין שני עניינים:

א. ביטול פעילויות בבתי הספר.

ב. ביטול פעילויות אחרות.

(א) ביטול פעילויות בבתי הספר:

12. העותרים מציינים בעתירתם כי בשנת 2000, בתקופת כהונתו של השר שריד נעשה, בלשונם, "ניסיון ראשון לתקן במעט את המצב, לפיו במשך שנים רבות הופלו לרעה ארגונים העוסקים בתרבות יהודית ואינם מזוהים כ'חרדים' או כ'תורניים'. לראשונה גובשו בשנה זאת תקנות תקציביות מפורשות לתמיכה בפעילות פלורליסטית".

13. כותרת התקנה התקציבית 31-20-55 ("פ' התש"ס, בע' 4194) היתה ה"חינוך החילוני ליהדות כתרבות", והיא תמכה בגופים העוסקים "בלימוד היהדות ברוח חילונית, פלורליסטית והומניסטית וברוח החינוך הממלכתי-הכללי... כמוגדר בדו"ח הועדה לבדיקת לימודי היהדות בחינוך הממלכתי - 'עם ועולם: תרבות יהודית בעולם משתנה' (להלן דו"ח ועדת שנהר)". עוד נאמר בדברי המבוא לתקנה כי "המשרד מעוניין לתמוך במוסדות ציבור הפועלים לקידום ולהעמקת הפלורליזם התרבותי במערכת החינוך הממלכתי-כללי, באמצעות לימוד היהדות מתוך גישה חילונית הנותנת מקום של כבוד לפרשנויות שונות של המסורת והתרבות היהודית".

בתקנות שבמחלוקת ביטל משרד החינוך את התמיכה שניתנה לפעילות בין כותלי בית הספר, ועל כך מלינים העותרים. המשיבים הסבירו בתגובה כי אנשי משרד החינוך הגיעו למסקנה כי במקום להפנות משאבים לתמיכה במוסדות ציבור נכון יותר יהיה להפנותם, באופן ישיר, לעבר מסגרת בית הספר, אל המורים ואל התלמידים. לפיכך הוחלט כי כספי התמיכות שהוענקו במשך שנתיים בלבד למוסדות ציבור חיצוניים בעבור לימודי יהדות יוקצו להגדלת שעות ההוראה בפועל ולהגברת ההשתלמויות המוענקות למורים בתחום. המטרה היא כי

לימודי יהדות בבית הספר הכללי, ברוח דו"ח ועדת שנהר, יינתנו על ידי המורים בבתי הספר. עם זאת, לגבי חלק מהפעילות שנתמכה בעבר כגון השתלמויות מורים ימשיך משרד החינוך, כך הובהר, להיעזר בגופים חיצוניים ובהם העותרים, בדרך של רכישת שירותים.

14. המשיבים מסבירים כי ביטול הפעילות שנתמכה בעבר בין כותלי בתי הספר מקורה בהפקת לקחים שנעשתה לאחר שנצבר נסיון בתחום זה, ולאחר שהוסקה מסקנה לפיה פעילות המיועדת למסגרת החינוך הפורמאלי צריכה להעשות בדרך כלל על ידי משרד החינוך ומוריו, ולא באמצעות גופים חיצוניים. בדרך זו ינוצלו באופן מיטבי המשאבים המוקצים לשם כך. המשיבים מוסיפים ומציינים כי ביטול התמיכה בתוך המסגרת הפורמאלית של בית הספר פגע לא רק במוסדות ציבור פלורליסטיים חילוניים אלא גם במוסדות ציבור המוגדרים תורניים-ציוניים, שנהנו אף הם מתמיכות מסוג זה. גם פעילויות אחרות שמשרד החינוך נהג לרכוש מגורמים חיצוניים צומצמו על רקע הקיצוץ.

15. לדעתי אין מקום להתערבותנו בהחלטה זו של משרד החינוך (למעט הוראות מעבר, נושא אליו אתיחס בהמשך הדברים). יש לציין כי במקביל לעתירה הנוכחית התנהלה יחד עמה עתירה נוספת - בג"צ 6048/03. עתירה זו עסקה אף היא בביטול התמיכה בפעילות בין כותלי בתי הספר, ובישיבה מיום 23.9.2004 חזרו בהם העותרים, בהמלצתנו מעתירה זו. אין לשום עושה פעילות זכות קנויה בתמיכה של המדינה. כדברי השופט חשין ב-בג"צ 1438/98 הנ"ל בע' 384:

"המדינה רשאית להעניק או שלא להעניק מענקי-תמיכה; המדינה מוסמכת לזכות - או שלא לזכות - פעילויות אלו ואחרות במענקי תמיכה, ובכפוף לפעילות פלונית במענק-תמיכה - באילו סכומי-כסף תזכה."

מותר למדינה לקבוע כי היא מבקשת להשקיע את משאביה המוגבלים באופן ישיר במסגרות בתי הספר ולא במסגרות חיצוניות. הוסבר כי העלות של הפעילות, במסגרות בהן ניתנה בעבר, היתה גבוהה. העלות הגיעה לעתים, לפי בדיקת המזכירות הפדגוגית ל-10,000 ש"ח לשנה לכל ילד שנטל חלק בתוכנית, זאת כאשר סכום זה מאפשר תוספת של שתי שעות שבועיות למשך שנה לכיתה שלמה. בכפוף למה שייאמר להלן בענין הוראות מעבר, אין, כאמור, מקום להתערבותנו בענין זה.

(ב) קיצוץ בפעילויות מחוץ לכותלי בתי הספר:

16. במהלך הדיונים בעתירה הערנו הערות שונות, והעלנו רעיונות שונים להסדר. בהודעה שהוגשה מטעם המשיבים ב-1.4.2004 הודיעו המשיבים כי לאחר ששקלו את הצעות בית המשפט החליטו על קביעת מספר הקלות ותיקונים במבחנים. כך הוספו תחומי פעילות וזאת בעקבות טענות העותרים כי פעילויות המאפיינות את עיסוקיהם כמוסדות ציבור פלורליסטים אינן נכללות במבחנים. לאחר שנועצו המשיבים בעותרים הם החליטו להוסיף למבחנים בנושא "מפעלי תרבות יהודית" את תחומי הפעילות הבאים: בתי מדרש קהילתיים, קהילות לומדות סדנאות וטקסים. המשיבים הצהירו כי בדעתם לגבש טיוטת מבחנים מתאימים לפעילויות אלה, לפרסמה להערות הציבור, ולפעול להחלטה כדין – מוקדם ככל האפשר. כמובן, כך מדגישים המשיבים תוענך האפשרות לכל מוסד ציבור, יהא אשר יהא, להגיש בקשה לתמיכה בגין פעילויות אלה. העותרים בתגובתם מיום 4.4.2004 להודעת המשיבים מציינים כי בעמדת המשיבים ישנה רק אמירה כללית בדבר כתיבה עתידית של מבחנים לפעילויות נוספות. "העותרים מברכים על ההכרה (הגם שזו הכרה מאוחרת מאוד) בכך שאכן נמחקו פעילויות פלורליסטיות שלמות שנתמכו בעבר, ובכך שראוי לשוב ולתמוך גם בהן ולא רק בפעילויות חרדיות ותורניות". הם מזכירים כי פעילויות אלה נתמכו בשנים 2000 ו-2001 אך נמחקו מהמבחנים החדשים שפורסמו ב-21.11.2002 חרף התרעות העותרים. בטיעון ובטיעון בעל-פה חזרו העותרים והצביעו על כך שטרם נעשה דבר.

17. בתשובת המשיבים נכלל כאמור הסבר מפורט, שהניח את דעתנו בשאלה מדוע הושמטו המבחנים הנוגעים לפעילויות בין כותלי בתי הספר. לא נכלל הסבר לעניין שאר הפעילויות שהושמטו. אכן, כמבואר, אין לשום איש זכות קנויה לכן שמה שהיה בתחום התמיכות הוא שיהיה. ואולם, בענייננו לא הוצג כל שיקול להשמטת המבחנים האחרים שהמשיבים מסכימים, בסופו של יום, להכללתם מחדש.

18. אציע לחברי לעשות בענין זה צו החלטי, המורה למשיבים לפרסם בתוך 60 יום להערות הציבור את התוספת למבחנים. להוראת המעבר אתיחס בפרק בנושא זה.

אי הכרה ברבנים קונטרבטיביים ורפורמיים

19. אחת המחלוקות שבין הצדדים נוגעת, לכאורה, לסוגיה מי הוא רב: התמיכה נקבעת על פי ניקוד ואחד הפריטים המזכה בניקוד הוא "שיעור מורכב". הניקוד בגין

שיעור כזה הוא פי 3 משיעור "רגיל". אחד התנאים לקיומו של "שיעור מורכב" נוגע לזהותו של נותן השיעור. נדרשת השכלה אקדמית בתחום רלבנטי ל"פעילות הנתמכת" או התקיימותם של שלושה תנאים מצטברים: "שתי סמיכות לרבנות מרבני עיר מוכרים על-ידי הרבנות הראשית, אישור לימודים של חמש שנים בישיבה גבוהה ומעבר שלוש בחינות הסמיכה לרבנות הראשית". העותרים קובלים על כך שבאופן זה מי שבידו הסמכה קונסרבטיבית או רפורמית לרבנות לא יוכר (או תוכר) כרב לצורך סוגית השיעור המורכב.

20. אציע לחברי שלא להיכנס במסגרת עתירה זו למחלוקת ה"אידיאולוגית" בשאלה אם יש מקום להכרה ברבנים קונסרבטיביים או רפורמיים לצורך חלוקת התמיכות. התשובה המעשית לטענות העותרים מצויה עוד בעתירה המקורית: בסעיף 90 מציינים העותרים כי בפועל לכל הרבנים הקונסרבטיביים או הרפורמיים יש השכלה אקדמית. השכלה זו תזכה אותם ממילא בכישורים הנדרשים להעברת שיעור מורכב. ובמיוחד משהמשיבים הודיעו כי הם מוכנים להכיר בכל השכלה אקדמית, בין אם היא רלבנטית להוראה ובין אם לאו. העותרים טוענים כי ההפליה בין רב לרב אינה נרפאת על ידי העובדה שלרבנים במחנה "שלהם" יש השכלה אקדמית. לדעתי אין מקום לעסוק במסגרת עתירה זו בשאלות שאין להן נפקות כספית. מסיבה זו איני רואה מקום להתערבותנו בשאלת אי ההכרה ברבנים קונסרבטיביים או רפורמיים לצורך חלוקת התמיכות.

אורך השיעורים, רצף השיעורים וכיוצא באלו

21. לעותרים טענות בענין שינויים שונים שהוכנסו במבחנים כגון שינוי משך הזמן של שיעור מ-45 דקות, כמקובל באקדמיה, לשעה; שינוי הזכאות ממקסימום ארבעה שיעורים ברצף למקסימום שני שיעורים ברצף; הגדלת מספר השעות המינימאלי ללימוד תורני בסמינרים וטענות דומות. על דרך העקרון איני סבורה שעלינו להתערב בפרטים כאלה. על מבקש התמיכה לנהוג באופן שיתאם את הוראות הרשות מחלקת התמיכה. בענין ההחלה הרטרואקטיבית לשנת 2002 אדון, כאמור בנפרד.

איחוד מבחני התמיכה

22. עמדתי על ההיסטוריה של מבחני התמיכה שחולקו בעבר על פי השתייכות אידיאולוגית, ועל כך שעל פי דרישת היועץ המשפטי לממשלה אוחדו המבחנים. עדיין,

כפי שמציינים גם המשיבים, ההאחדה איננה מלאה. מבחן אחד כותרתו היא "שיעורי תורה", והאחר "מפעלי תרבות". במסגרת המבחן הראשון חולקו בשנת 2002:48 מיליון ש"ח, ועליו מופקדת המחלקה לתרבות חרדית במשרד החינוך. במסגרת המבחן השני חולקו בשנה זו כ-6 מיליון ש"ח, ועל החלוקה הופקדה המחלקה לתרבות תורנית. לכל אחד מהמבחנים יש צורך בתנאי סף נפרדים. לטענת העותרים החלוקה לשני מבחנים נפרדים נועדה להנציח מצב קיים ורב שנים של "תפירת" מבחן המתאים בעיקרו לתרבות החרדית. העותרים מבקשים כי נורה על איחוד שני המבחנים למבחן אחד בו תעסוק מחלקה אחת שאין בזהותה או בשמה כל אינדיקציה מגורית.

23. אומר כבר בפתח הדברים - איני סבורה שיש מקום להתערבותנו בשאלה מי הגוף במשרד החינוך העוסק ביישום המבחנים. אם בפי העותרים טענה קונקרטית בדבר יישום המבחנים שלא כהלכה זכאים הם להעלותה, אך שאלת הגוף העוסק הלכה למעשה בחלוקה אינה מעניינם. לגוף הענין הראו המשיבים בתגובתם שתנאי הסף לכל אחד מסוגי הפעילויות שונים הם. עוד מסרו כי התנאים המתייחסים למבחן התמיכה השני, האופייני יחסית למגזר עליו נמנים העותרים, הנם מקלים הרבה יותר מתנאי הסף הנדרשים במבחן התמיכה הראשון, והפעילויות הכלולות בו מזכות במספר רב יותר של נקודות. על מנת לקבל תמיכה במסגרת המבחן השני המבקש נדרש לעמוד רק בתנאי הסף של מבחן זה. בשנת 2003 עמד ערך נקודה במבחן השני על פי ארבע מערך נקודה במבחן הראשון. טכנית, כך מוסיפים המשיבים ומבהירים ניתן לאחד את המבחנים למבחן אחד ובו תתי מבחנים, אך זהו ענין טכני בלבד. זאת ועוד: אם ייקבע ניקוד אחיד לשתי התקנות הדבר יפגע דווקא בעותרים. נוכח הסברים אלה איני סבורה כאמור שיש מקום להתערבותנו בשאלת האחדת המבחנים.

הענדפה מתקנת

24. העותרים מבקשים שהמבחנים "יקחו בחשבון את ההפליה ההסטורית הגורפת נגד פעילות יהודית לא-אורתודוכסית ואת תוצאותיה, ויתנו לה משקל הולם בגיבוש המבחנים השוויוניים החדשים". העותרים מצביעים על נתונים מעבודת מחקר, שצורפו לעתירה, בדבר כספים שקיבלו עמותות אורתודוכסיות החל בשנת 1981. העותרים מבקשים בעתירתם כי ייקבע מנגנון זמני, להקלה לתקופה של חמש שנים בדרישות הסף השונות, ובייחוד בניקוד הפעילות ובדרישות הכמותיות והגיאוגרפיות עבור פעילות בתחום התרבות היהודית החילונית והדתית-פלורליסטית. בלשון אחרת, הדרישה למנגנון זמני של הקלה משמעותה היא תיקון הפליה היסטורית הקיימת,

לטענתם. העותרים מסבירים כי נמצאים הם מאחור מבחינת "קו ההתחלה" של היקפי הפעילות, קו הנובע מפערים שיצרו "הכספים הייחודיים". היקף הפעילות הקיימת משפיע הן על עמידה בתנאי הסף והן על היקפי התמיכה. ללא העדפה מתקנת למספר שנים לא ייווצר, לטענתם שוויון אמיתי.

25. אין אני מקלה ראש בתחושת העותרים כי הופלו לרעה משך שנים רבות בחלוקת תקציבים. עם זאת סבורה אני כי בהקשר שלפנינו אין מנוס ממתחת קו על העבר, ויש לצאת לדרך חדשה בהתעלם מהפליה שאפשר והיתה.

מהנתונים שצירפו העותרים בנספח ה' לעתירה המתוקנת, עולה כי ארגונים מסוגם של העותרים החלו לקבל מענקי תמיכה רק בשנת 1996. פעילות חרדית ואחרת זכתה ל"כספים ייחודיים" משך שנים רבות. המשיבים חולקים על חלק מנתונים במחקר שנערך על פי הזמנת העותרים, אך אין אני רואה צורך לעמוד על הפרטים. אני מוכנה להניח, לאור הנתונים שהובאו, כי העותרים ואחרים קופחו משך שנים רבות, וכי חלוקת הכספים היתה בעבר סקטוריאלית. בית משפט זה הכשיר בהקשרים מסויימים העדפה מתקנת כגון מתן עדיפות בהקצאת קרקעות לבדואים שחיו בעבר חיי נוודים (בג"צ 528/88, בשג"צ 335/89 אביטן נ' מינהל מקרקעי ישראל ואח', פ"ד מג (4) 297; הורינו גם, לאחרונה, על העדפה מתקנת בחלוקת תקציבי ספורט לקבוצת נשים במועצה מקומית: בג"צ 5325/01 עמותת ל.כ.ן. לקידום כדורסל נשים ואח' נ' המועצה המקומית רמת השרון ואח' (טרם פורסם). המשיבים שם התיימרו לאמץ קריטריונים שנקבעו על ידי משרד המדע והספורט, קריטריונים שכללו בתוכם העדפה מתקנת. למעשה – לא הופעלו קריטריונים אלה, והורנו למשיבים ליישם. לעקרון ההעדפה המתקנת ראו בהרחבה, בפסק דינו של חברי השופט מצא ב-בג"צ 453/94, 454 שדולת הנשים בישראל נ' ממשלת ישראל ואח', פ"ד מח (5) 501.

עם זאת, סבורה אני כאמור שאין מקום כי נורה על מנגנון של הקלה זמנית לחמש שנים כפי שמבקשים העותרים (או על מנגנון אחר כדוגמתו). בצדק מצביעים המשיבים על כך שהמחקר אשר הגישו העותרים אינו מביא בחשבון את מספר הצרכנים של התמיכה במגזר החרדי, לעומת צרכני התמיכה במגזר החילוני פלורליסטי. בין כתבי הדין הרבים המונחים בפנינו ישנה, במקום אחד, טענה של העותרים ולפיה פעילותם מתקיימת "בקרב קבוצה המהווה כ-70% לפחות מכלל הציבור היהודי בישראל!" (סעיף 4 לתגובת העותרים מיום 12.2.2004). לא ידעתי מנין נטלו העותרים נתון זה. ייתכן וכוונתם היא ש-70% מהאוכלוסייה אינם אורתודוקסים, ואינם נמנים על הסקטור

התורני-ציוני. אולם גם אם כך הוא, אין פירוש הדברים כי שיעור זה של האוכלוסייה צורך את שירותיהם הטובים של העותרים. המשיבים טוענים כי במגזר החרדי שיעורי תורה הינם חלק משיגרת יומם של בני המגזר. לעומת זאת הקהל החילוני פלורליסטי, ככלל, ניזון מפעולות תרבות בתחומים שונים ומגוונים, והפעילות בתחום התרבות היהודית הנה מנת חלקו של חלק מהציבור בלבד, וגם זאת, כתחום פעילות אחד מיני רבים. הנתונים שבפנינו אינם מאפשרים לקבוע, ולו באופן גס, מה היה חלקם "הראוי" של העותרים (או של גופים אחרים) בעוגה התקציבית שחולקה בשנים עברו. זאת ועוד: העדפה מתקנת לטובת העותרים פירושה, בהכרח, הקטנת הסכומים העומדים לחלוקה לעשרות מקבלי תמיכה אחרים, שחלקם יכולים להיות דומים בנתונייהם לעותרים דווקא. מתעוררות גם שאלות מעשיות: כמה שנים אחורה עלינו ללכת כדי להביא בחשבון העדפה מתקנת? עשר שנים? עשרים שנים? כל מספר יהיה שרירותי. ולא פחות חשוב מזה: מה חלקם היחסי של גופים אחרים שקופחו אף הם בעבר? העותרים מסתמכים על בג"צ 1438/98 שהוזכר לעיל בו עמד בית המשפט על חשיבות ההכרה בתפיסת הפלורליזם במדינה יהודית ודמוקרטית. המשיבים אינם חולקים היום על עניין זה. ואולם, גם באותה עתירה לא נעשה ניסיון לכמת את הדברים ולקבוע העדפה מתקנת לעבר – לעשרות שנות הקיפוח להן טוענים העותרים. כפי שצינתי, הסעד האופרטיבי שניתן באותה עתירה היה קביעה שחלקה של העותרת שם לא יפחת משיעור התמיכה שקבלה בשנת 1996.

26. כדי להסיר כל ספק לגבי עמדתי, אומר שאין בדברי אלה משום "עידוד" לעותרים (או לאחרים) להעמיק את "המחקר" על-ידי איסוף נתונים, שאינו פשוט כשלעצמו, בדבר היקף הצריכה לשירותיהם ולשירותי אחרים בעבר. העותרים ניהלו מלחמת חורמה בתמיכות לפי אידיאולוגיה או, בלשונם, "לפי צבע הכיפה". מאבקם זה זכה לתמיכתו של היועץ המשפטי לממשלה. עתה הונהגו קריטריונים מורכבים שאולי אינם כליל השלמות, אך אין הם מותנים עוד בהיות הגוף הנתמך "חרדי" או "פלורליסטי" או אחר. הפעילות היא הנתמכת, ולא מבצע הפעילות. היעדרות לבקשת העותרים בדבר מנגנון הקלה זמני תחזיר, בדלת האחורית, את התמיכה לתלויית זהות בנתמך. על כן, ואף שכנראה אין זה צדק הסטורי, איני רואה מנוס בענייננו אנו ממתחת קו על העבר, והתמקדות בקריטריונים שוויוניים מכאן ולהבא, והכל בכפוף למה שייאמר בענין הוראות מעבר.

27. על כן דעתי היא כאמור שאין מקום ואין אפשרות במקרה שלפנינו להורות על "מנגנון הקלה זמני" של העדפה מתקנת.

תנאי הסף ושאלת איחוד העמותות

28. העותרים קובלים על תנאי הסף שקובעים המבחנים. לטענתם - מרבית הפעילות הלא אורתודוכסית אינה עומדת בהם. כך, לטענתם, נמנעת תמיכה ממרביתם הגדול של הגופים העוסקים בפעילות תרבות יהודית לא אורתודוכסית. במבחנים לחלוקת כספי תמיכות ישנה הוראת מעבר לשנת 2003 ולפיה תינתן לגוף שבמסגרתו אוחדו גופים שפעלו בעבר באופן עצמאי אפשרות להגיש בקשה. ואולם לטענתם, אין בכך כדי לפתור את בעייתם כיוון שאפשרויות האיחוד מוגבלות בפעילות כגון זו של העותרים, שהינה בעלת ייחוד אידיאולוגי ושמשפר הגופים הפועלים בה מוגבל ביותר בשל כך שלא קיבלו עד היום תמיכה של ממש. העותרים סומכים טענותיהם על קביעתו של בית משפט זה בבג"צ 1438/98 עליה עמדנו בפתח דברנו. הם מצטטים חלק מהאמור בפסקה 21 לפסק הדין ומבקשים ללמוד מהאמור בה כי מבחני הסף פסולים הם. נצטט את הדברים במלואם. הקטע שהושמט בציטוט שהביאו העותרים - יודגש.

"ומה לעניין הגודל של מוסד, כפי שנקבע במבחנים הקיימים? הגודל של מוסד (ובמיוחד היקף הפעילות של המוסד) יכול להיות שיקול ענייני, בעל משקל מסוים לצורך מסוים. לדוגמה, אפשר לדרוש, כתנאי לקבלת תמיכה, היקף מזערי של פעילות, כדי להבטיח שמדובר במוסד רציני שיש ביכולתו לפעול ברמה סבירה. כמובן, אפשר גם לקבוע, כפי שאכן נקבע במבחנים הקיימים, שגובה התמיכה יהיה יחסי להיקף הפעילות של המוסד. אולם, אי אפשר לקבוע, כתנאי לקבלת תמיכה, כפי שנקבע במבחנים הקיימים, שהמוסד יקיים פעילות לפחות בשלושים מקומות יישוב, שלפחות 10,000 איש ישתתפו בפעולותיו, ושהפעילות תכלול שיעורים בהיקף של לפחות 2,000 שעות בחודש. אין זה רק עניין של מספרים, שאפשר להגמיש אותם במידת מה. לכן, לא יהיה בכך כדי לשנות אם הגודל הנדרש יפחת במידה מסוימת, כגון: שהמבחנים יסתפקו, כתנאי לקבלת תמיכה, בפעילות של המוסד בעשרים וחמישה מקומות יישוב. זהו עניין של עיקרון: משרד הדתות אינו רשאי להגדיר את קבוצת המוסדות הזכאים לתמיכה בתרבות תורנית וחרדית לפי גודל המוסד. מבחנים המתבססים על שיקול הגודל, אינם מבחנים שוויוניים כנדרש בסעיף 3א לחוק יסודות התקציב. ומדוע?

ראשית, כך נובע מן התכלית של חוק התקציב השנתי שהיא, בראש ובראשונה, קידום התרבות התורנית והחרדית. תכלית זאת אינה דורשת מוסדות גדולים ואינה שוללת מוסדות קטנים. נניח, לדוגמה, שמוסד

מסוים מקיים פעילות רק בעשרה מקומות יישוב, ואין בהם אלא אלף משתתפים, אך אלה הם מקומות שבהם אף אחד מן המוסדות הגדולים אינו פועל כלל. האם יהיה בכך כדי לשרת את תכלית החוק אם תישלל תמיכה ממוסד כזה, וכתוצאה יהיה עליו להפסיק כליל את פעילותו? מבחינה זאת, המדדים הכמותיים במבחנים הקיימים אינם משרתים את תכלית החוק.

שנית, מכל מקום, תכלית החוק אינה יכולה להסתפק בשיקול של גודל. האם לא יהיה בכך כדי לשרת את תכלית החוק, אם תינתן תמיכה למוסד הפועל במספר קטן של מקומות יישוב, אך פעילותו מצטיינת ברמה גבוהה במיוחד או שהיא מספקת צרכים מיוחדים? אולם לפי המבחנים הקיימים, מוסד כזה לא יעבור את תנאי הסף. שיקול הגודל מונע התחשבות בכל שיקול אחר. כלומר, מצד אחד, שיקול הגודל, אף אם הוא שיקול ענייני, מקבל משקל בלתי סביר, ומצד אחר, שיקולים ענייניים אחרים אינם נשקלים כלל ועיקר.

שלישית, כידוע, 'השוויון הינו אמצעי להשגת צדק...': השופטת נתניהו בפרשת אליצור [בג"צ 720/82 אליצור אגוד ספורטיבי דתי סניף נהריה נ' עיריית נהריה ואח', פ"ד לז (3) 17], בעמ' 20. לכן ראוי לציין את טענת התנועה המסורתית, שהמדדים הכמותיים במבחנים הקיימים מובילים לתוצאה בלתי צודקת. לפי הטענה, המוסדות הגדולים הנחשבים ארגונים ארציים על-פי מדדים אלה, נעשו גדולים בעיקר בזכות תמיכה שקיבלו בעבר מקופת המדינה, ואין זה צודק שעכשיו הגודל של מוסדות אלה ישמש טעם לשלול תמיכה כזאת ממוסדות אחרים שלא נהנו מתמיכה כזאת ולכן לא יכלו להיעשות גדולים. הצדק מחייב לתת הזדמנות להתפתח גם למוסדות שעדיין אינם גדולים. השוו פרשת אליצור (לעיל), בעמ' 22. מכל מקום, הגבלת התמיכה למספר קטן של מוסדות גדולים תגרום לכך שהמוסדות הגדולים יישארו גדולים ואולי אף יוסיפו לגדול, וימשיכו לקבל תמיכות גדולות ואולי אף גדולות יותר, שכן הם ייהנו גם מן התמיכות שהיו ניתנות למוסדות קטנים יותר, ואילו מוסדות קטנים יותר יאלצו להתחסל או להתמזג במוסדות הגדולים, גם אם הם מיוחדים במינם או מצטיינים בפעילותם. כתוצאה מכך עלול להיווצר מעין מונופול מוסדי, ואולי אף מונופול רעיוני, של מספר קטן של מוסדות גדולים. לא זו בלבד שאין זה מצב צודק, ואף לא שוויוני, אלא אף אין זה מצב טוב לציבור, בין היתר משום שמוסדות הפועלים כמונופול נוטים להסתאב.

רביעית, התנאי של גודל, כפי שנקבע במבחנים הקיימים, מגביל את התמיכה, בפועל, למוסדות שיש

להם מכנה משותף מבחינת התפיסה הדתית, היא התפיסה של היהדות האורתודוקסית. הוא מונע מתן ביטוי, באמצעות מוסדות קטנים יותר, לתפיסה דתית שונה. מבחינה זאת, המבחנים הקיימים פוגעים בפלורליזם, שהוא לא רק ביטוי לעקרון השוויון, אלא הוא גם אחד המאפיינים של חברה דמוקרטית.

29. דברים אלו שנקבעו, נקבעו לענין מבחני התמיכה הספציפיים שעמדו שם על הפרק, הכל כפי שעולה מן הציטוט שהובא. לא עולה מן האמור כי לא ניתן להתחשב בגודל ולדרוש היקף שאינו מזערי כתנאי לתמיכה במוסד. המשיבים עמדו בכתב תשובתם על כך שמבחן הסף הישן, שנועד לסקטור החרדי, קבע דרישת סף של 14,400 שיעורים ואילו היום מדובר במבחן סף של 6000 שיעורים בלבד. הפחתה נוספת בדרישות הסף, כדרישת העותרים, צפויה להביא למצב שבו מספר מוסדות הציבור שיהיו זכאים לתמיכה, ובמיוחד, כנראה בסקטור החרדי דווקא יהיה גדול מאוד. כך, למשל בתי כנסת רבים בהם מועברים מדי יום שיעורים למספר מניינים יוכלו להגיש בקשה לתמיכה, ובאופן זה יגדל עד למאוד מספר מקבלי התמיכה, יקטנו סכומי התמיכה שכל גוף מקבל והתמיכה תתפורר לפירוורים. מבחני הסף הנוכחיים מקשים לטענת המשיבים דווקא על המוסדות התורניים ציוניים, ואין זה נכון שקביעת מבחני הסף מכוונת נגד העותרים. עוד מראים המשיבים בתגובתם כי לענין "שיעורים מורכבים" נקבע רף של 500 שיעורים. די לענין השיעורים המורכבים בהפעלת 20 קבוצות ברחבי הארץ הנפגשות אחת לשבועיים. הגופים הפלורליסטיים הגדולים הגישו בקשה למספר שיעורים מורכבים העולים בהרבה על דרישות הסף. התנועה המסורתית הגישה בקשה עבור 3800 שיעורים מורכבים והתנועה ליהדות מתקדמת הגישה בקשה עבור 3600 שיעורים מורכבים. לעומת זאת העותרת מס' 2 הגישה בקשה עבור 92 שיעורים מורכבים בשנה בלבד, והעותרת מס' 7 הגישה בקשה עבור 147 שיעורים בלבד. היקף נמוך זה של שיעורים מתיישב עם מתן שני שיעורים בשבוע לארבע קבוצות, והיקף זה מתאים לפעילות של כמעט כל בית כנסת בישראל, אפילו כזה הפותח שיעוריו בשבתות בלבד. המשיבים מזכירים כי הניקוד לשיעורים מורכבים הוא פי שלושה מהשיעורים הרגילים.

העותרים תוקפים מבחני סף נוספים, ולא אלאה בפרטי הפרטים. כפי שאראה – המפתח הוא בידי העותרים.

30. במסגרת המגעים שקוימו בין הצדדים בעקבות הערותינו נבחנה האפשרות של איחוד פעולות העותרים במסגרת עמותה אחת או עמותות אחדות לשם עמידה בדרישות

הספ. העותרים מתנגדים לאיחוד הנדרש. לגישתם, כפי שפורטה בהרחבה בהתכתבויות עם המשיבים די "באיחוד" הקיים של עמותת "אב" העומדת בדרישות הספ ולה עמותות "בנות" המבצעות את הפעילות; דרישת המשיבים כי "עמותות הבת" הן שתגשנה את הבקשות (ותעמודנה בתנאי הספ) תעשה לפלסטר את המבנה הארגוני הארצי של התנועה ליהדות מתקדמת (העותרת מס' 3 – "עמותת האב") ותפגע בקשר הבלתי נפרד בין הקהילות השונות ("עמותות הבת") המאוגדות במסגרתה. העותרים הוסיפו בהתכתבויות כי התנועה האמורה יוזמת פעילות יחד עם הקהילות החברות בה ומתווה קווי מדיניות. הדיווח על הפעילות מתבטא הן בדוחות הכספיים של התנועה והן בדוחות של הקהילות. הקהילות הן שמעניקות לתנועה את קיומה ואין להפריד בינן לבין התנועה רק על שום שאף הן מאוגדות כעמותות, כדי להבטיח את הניהול התקין והדמוקרטי במישור המקומי. לפיכך, התנועה ליהדות מתקדמת מבקשת להכיר בפעילות המאוחדת של קהילותיה במסגרת ארגון הגג, בלי איחוד של העותרים השונים. למעשה הצעת העותרים היא כי המשיבים יכירו באשכול עמותות, המהוות באופן אמיתי אורגן אחד, על אף קיומן של "עמותות אב" ו"עמותות בנות". כך לענין התנועה ליהדות מתקדמת (עותרת מס' 3), וכך לענין התנועה המסורתית (עותרת מס' 4). כן הסכימו העותרים להקמת ארגון גג שלישי לגבי יתר העותרים. לדברי העותרים הסיבות לצורת התאגדות שכזו הן ערכיות ומהותיות. הדבר נועד להבטיח נשיאה בנטל ואחריות משפטית וכספית של הקבוצה המקומית, תוך שיתוף פעולה. הצעת העותרים היא כי על "עמותת האב" תוטל החובה לספק למדינה את כל המסמכים הדרושים, והיא שתדאג לקבל ולהעביר למדינה אישורי ניהול תקין של העמותות. העמותות יתחייבו בכתב להסכים לפיקוח של המדינה על ספריהן ועל הפעילות הנתמכת, ועוד יתחייבו לא להגיש בקשות תמיכה נפרדות.

31. העותרים טוענים כי אם לא תתקבל הצעתם בענין אשכולי-עמותות ובה בעת לא יוקלו תנאי הספ - תהפוך התחייבות המדינה לעקרונות הפלורליזם לאות מתה.

32. הצעת העותרים איננה מקובלת על המדינה. המדינה מדגישה כי תמיכתה ניתנת במסגרת מאות תקנות תמיכה לאלפי מוסדות, בהיקף של מיליארדי שקלים בשנה. תמיכה זו צריכה להינתן רק עבור ביצוע פעילות הלכה למעשה. לא ניתן לחייב את המדינה לתמוך ב"עמותות צינור" - עמותות שאינן מבצעות את הפעילות אלא מעבירות את התמיכה לאותם מוסדות שמבצעים את הפעילות הנתמכת.

33. כמובן שככל שארגון הגג יבצע את הפעילות "הלכה למעשה" פתוחה בפניו הדרך לבקש את התמיכה ועמדת המדינה סבירה היא בעיני. לכן לדעתי אין מקום לכפות על המדינה לא הנמכה של דרישות הסף ולא הכרה בצורת ההתארגנות המוצעת על ידי העותרים.

העותרים הגישו עתירה קולקטיבית של 15 גופים. הנתונים שבפנינו לגבי כל אחד ואחד מהם ועמידתם בתנאי הסף מועטים הם. בין מטעמים ארגוניים ובין מטעמים אידיאולוגיים מבקשים העותרים לקיים מסגרות ארגוניות נפרדות, באופן שנטל הפיקוח על עמותות קטנות יוטל על המדינה. ואולם יש לראות לדעתי את הדברים בפרספקטיבה רחבה יותר מאשר המבחינים נשוא עתירה זו. אם נכיר בדרישות העותרים לענין צורת ההתארגנות יהיה מקום לנהוג באופן זהה גם במסגרת תקנות תמיכה אחרות. ודוק, מבג"צ 1438/98 שצוטט לעיל אין ללמוד כאמור, שאין מקום במסגרת מבחני התמיכה לדרישת גודל. הכל ענין של מידה ושל סבירות, ולא השתכנעתי כי תנאי הסף שנקבעו חורגים מהמידה והסבירות. המפתח בידי העותרים: לרצון, הלגיטימי כשלעצמו, לשמור על צורת ההתארגנות הקיימת יש מחיר. לא שוכנעתי ממכלול הנתונים שהובאו בעתירה זו, לרבות "מבחן התוצאה" שמציעים לנו העותרים, כי מבחני התמיכה נכתבו כפי שנכתבו במגמה לדחוק את רגליהם ולהעדיף על פניהם פעילות אורתודוכסית או תורנית. אכן, למדינה מחוייבות לטיפול הפלורליזם, אך מה שמבקשים העותרים הוא שמבחני התמיכה יותאמו לצורת ההתארגנות המועדפת עליהם.

34. על כן אציע לחברי לדחות את הטענות בענין מבחני הסף וכן את דרישת העותרים לקבלת תמיכה מאוחדת בלי שינוי ארגוני הולם.

הוראות מעבר

35. המבחינים נשוא הדיון פורסמו בסוף נובמבר 2002, לאחר שפורסמו להערות הציבור באוגוסט 2002. החלה רטרואקטיבית שלהם על פעילות שכבר התקיימה היא, למצער, בלתי סבירה (בג"צ 5290/97 עזרא – תנועת הנוער החרדי לאומי בא"י ואח' נ' השר לענייני דתות ואח', פ"ד נא (5) 410). אני סבורה כי לענין שנת 2002 עלינו לפעול ברוח הצו ההחלטי שנעשה בבג"צ 5290/97 הנ"ל. אציע לחברי לקבוע כי מבחני התמיכה נשוא הדיון לא יחולו על העותרות לגבי שנת 2002. כל אחד מן העותרים יקבל לגבי שנת 2002 תמיכה ממשרד החינוך בסכום שיחסו לכלל הסיוע הניתן בשנת 2002 הוא כשיעור התמיכה שקיבל בשנת 2001 ביחס לכלל התמיכות שניתנו בשנת 2001.

לגבי שנה זו, שנת 2002, תובא בחשבון לצורך החישוב גם פעילות בין כותלי בתי הספר.

ההכרה בתואר אקדמי מכל סוג ולא דווקא תואר "רלבנטי" תוחל אף היא משנת 2002, וייעשו במידת הצורך חישובי התאמה.

לעניין הפעילות שהושמטה והמשיבים מוכנים להכיר בה (פעילות מחוץ לכותלי בתי הספר): העותרות יקבלו לשנים 2003-2004 הפרשים בגין פעילות זו, שוב, על פי החלק היחסי של הסכומים שקיבלו עבור פעילויות אלה ב-2001 ביחס לכלל התקציב העומד לחלוקה בכל אחת מהשנים הנזכרות.

לסיכום

36. אציע לחברי לקבל את העתירה בעניינים שיפורטו להלן, ולדחותה בשאר העניינים, והכל בלא צו להוצאות:

- (א) תוך 60 יום תפורסם להערות הציבור התוספת למבחנים בעניין פעילות מחוץ לכותלי בתי הספר;
- (ב) במסגרת השיעורים המורכבים יוכר כל תואר אקדמי כמזכה בקבלת תמיכה.
- (ג) הוראות המעבר תהיינה כאמור בפיסקה 35 לעיל.

ש ו פ ט ת

המשנה-לנשיא א' מצא:

אני מסכים.

המשנה-לנשיא

השופט א' א' לוי:

אני מסכים.

שופט

הוחלט כאמור בפסק דינה של השופטת מ' נאור.

ניתן היום, ב' בטבת תשס"ה (14.12.2004).

שופטת

שופט

המשנה-לנשיא